

فهرست مطالب

مقدمه ۷

فصل نخست: تبیین کلیات مفاهیم و بررسی فتاوی فقهی و قوانین

جاری مطابق تعریف مختار از قاعده مقابله با خسارت ۱۱

بخش اول: تبیین کلیات و مفهوم قاعده ۱۱

بخش دوم: گفتارها و ملاحظات مرتبط با مفهوم قاعده ۱۳

گفتار اول: بررسی اختلاف نظر در برداشت از مفهوم قاعده ۱۳

گفتار دوم: تشریح قلمرو قاعده ۱۴

الف: حوزه مسئولیت قهری ۱۵

ب: حوزه مسئولیت قراردادی ۱۷

گفتار سوم: فواید مترتب بر قاعده ۱۸

گفتار چهارم: بررسی لزوم عمل به تکلیف مستتر در قاعده در حدود

متعارف ۱۹

الف: آیات شریفه قرآن کریم ۲۱

ب: سنت ۲۴

ج: متعارف بودن تکلیف در قانون مدنی و فتاوی فقهی ۲۷

بخش سوم: ذکر برخی از فتاوی فقهی موجود و مرتبط با مفهوم قاعده ۳۲

گفتار اول: برخی از فتاوی مرتبط ۳۲

گفتار دوم: برخی از قوانین مرتبط ۳۳

فصل دوم: بررسی مبانی فقهی - حقوقی، قرآنی-روایی و فلسفه

وجودی مؤید قاعده مقابله با خسارت ۳۷

بخش اول: تبیین مبانی مثبت فقهی-حقوقی قاعده ۳۷

گفتار اول: رابطه سببیت ۳۷

گفتار دوم: قاعده اقدام ۴۱

گفتار سوم: نظریه تقصیر مشترک ۴۳

گفتار چهارم: نظریه قابل پیش بینی بودن ضرر ۴۵

گفتار پنجم: قاعده وزر ۴۷

گفتار ششم: قاعده لاضرر ۴۸

۶ □ نگاهی نو به قاعده مقابله با خسارت

- گفتار هفتم: مصالح اقتصادی، اجتماعی و نظم عمومی اقتصادی..... ۵۱
- گفتار هشتم: عدم مشروعیت تقلب نسبت به اصول و قواعد..... ۵۶
- بخش دوم: تبیین مؤیدات قرآنی و روایی قاعده مقابله با خسارت..... ۵۹
- گفتار اول: اهم آیات شریفه در نفی ضرر..... ۶۷
- گفتار دوم: اهم روایات شریفه در نفی ضرر..... ۶۸
- گفتار سوم: اهم آیات شریفه در مفهوم مسئول بودن سبب زیان..... ۷۲
- گفتار چهارم: اهم روایات شریفه در مفهوم مسئول بودن سبب زیان..... ۷۵
- الف: بخش نخست روایات فوق..... ۷۵
- ب: دسته دوم روایات فوق..... ۷۶
- ج: دسته سوم از روایات فوق..... ۷۷
- گفتار پنجم: اهم آیات شریفه در لزوم رعایت حسن نیت و نفی سوء نیت..... ۷۸
- گفتار ششم: اهم روایات شریفه در لزوم رعایت حسن نیت و نفی سوء نیت..... ۸۲
- بخش سوم: بررسی فلسفه وجودی قاعده مقابله با خسارت..... ۸۶
- گفتار اول: تبیین کلیات و بررسی فلسفه وجودی قاعده از منظر مفاهیم اخلاقی..... ۸۶
- گفتار دوم: تشریح ارتباط قاعده مزبور با فلسفه اخلاق و نظریه وظیفه‌گرایی..... ۹۵
۱. فرا اخلاق..... ۹۷
- الف: معنا شناختی..... ۹۸
- ب: معرفت شناختی..... ۹۸
- ج: مسائل منطقی..... ۹۹
۲. اخلاق توصیفی..... ۹۹
۳. اخلاق هنجاری..... ۱۰۰
- الف: دیدگاه غایت‌گرایانه..... ۱۰۱
- ب: دیدگاه وظیفه‌گرایانه..... ۱۰۲
- منابع..... ۱۰۴